
SIMON Mariann

Innovációs folyamatok különböző típusú intézmények életében különös tekintettel a tánc tanórán/foglalkozáson belül és azon kívül elfoglalt helyére

Bevezető

Az írás témájául választott tánctanítás létjogosultságát az iskola életében nap mint nap tapasztalom műsorok összeállításakor, népszokások megtartásakor, táncos programok szervezésekor. Ma már természetes a táncoktatás jelenléte az iskola mindennapjaiban, azonban a táncpedagógiának nagy utat kellett bejárnia, míg az iskola falai közé be nem került a múlt században. A tánc tantárgyként való megjelenése a köznevelési intézményekben az első Nemzeti Alaptanterv (1995) létrejöttének köszönhető. A 2012-es módosítás és a 2020-as változat is több oldalról megmutatja a tánc nélkülözhetetlen és jótékony szerepét az oktató-nevelő munkában. Az Óvodai Nevelés Országos Alapprogramja (ONOAP) táncsal kapcsolatos kiemelt részei elének tárják, mi mindenben támogatja a táncoktatás az óvodai nevelést. Az empirikus kutatást megelőzően tánc történeti áttekintést végzek a szakirodalmak elemzésének segítségével.

Tanulmányom teoretikus részének legfontosabb felhasznált szakirodalmait Antal László és Budainé Balatoni Katalin néptánc történeti, néptánc-pedagógiai tanulmányai közt találtam. Kraiciné Szokoly Mária: „Játék és tánc az iskolában” és Tóthpál József: „A magyar táncpedagógia helyzete” című munkája segítette a tánc tanításának lehetőségeit és fejlesztő aspektusait rendszerben látnom. Érdekességként osztom meg tanulmányomban Kovács Henrik: „Mérés-értékelés lehetőségei a néptánc oktatásban” című hazai kutatását és Kazim Biber török kutató hasonló témájú kontrollcsoportos kísérlettervét az óvodás korú török gyermekek körében. Sente Dorina 20. századi fotók elemzése által mutatja meg a táncok szerepét az iskolai ünnepeken, mely írás a rituálék, iskolai összejövetelek, táncos alkalmak jelentőségét ecseteli. A központi tartalmi szabályozókból (NAT, ONOAP) kiválasztom a dolgozatom témájához kapcsolódó releváns részeket. A hazai és nemzetközi források, valamint a kutatási előzmények mélyreható feltárása után az innováció, a jó gyakorlatok fogalmi bemutatása következik. Az intézményi innovációs folyamatokat vizsgálom a tatai Juniorka Alapítványi Óvoda életében, a tatai Kőkúti Általános Iskolában, valamint a Tatai Református Gimnáziumban a tánc tanórai és tanórán kívüli szerepével párhuzamba hozva. Feltárom azokat a jó gyakorlatokat, melyekkel a felsorolt intézmények felhasználják a táncot az oktató-nevelő munka színesítésére, a szervezeti kultúra gazdagítására.

A tánc szerepe az ember életében és az oktatásban

Ősidők óta fontos szerepet tölt be az ember életében a tánc. A paraszti kultúrában, a népi kultúrában érzelmeket kifejező eszköz: bánatot, örömet közvetítünk és tükrözünk vele. Községi alkalmaknak, bálóknek, multságoknak, azon kívül az emberi élet fordulóinak, pl. lakodalmaknak elhagyhatatlan része a tánc, a zene. A tánc az egyik legközérthetőbb művészet, a legőszintébb emberi megnyilatkozási forma. Az önkifejezést, egymás megismerését szolgálja, amelyben a nemzeti vonások mindenki számára közérthetőek, ezáltal a gyerekek számára is könnyen megélhetőek. A magyar nép kulturális örökségének sajátosságait, a nemzeti kultúra elemeit elsősorban a magyar néphagyományban találjuk meg. A régi időkben nem kellett a gyerekeknek külön megtanulni játszani. A népdalokat, néptáncokat, népszokásokat főként utánzással sajátították el nagyobb testvéreiktől, szüleiktől, nagyszüleiktől. A falu társadalmához, annak műveltségéhez mindenütt a családon keresztül vezetett az út. A belenevelődés révén a gyermek itt ismerte meg az anyanyelvet, a népköltészet rigmusait, a szokásokat, a tárgyi kultúrát. Beleilleszkedett a társadalomba, a faluközösségbe az együttjátszás során, ahol szájról szájra adták egymásnak a dalt, eltanulták egymástól a különböző játékokat, szokásokat, táncokat. A játszótevékenység

az életre való felkészülés egyik tanulói iskolája volt a gyermeknek. A magyar néptánc a mi anyanyelvünk, melyben a szöveg, a ritmus, a dallam, a mozdulat és a cselekmény együtt jelenik meg.

Az anyai szó, azaz a dal, a ringatás már a születés pillanatától körülveszi a gyermeket (Kraiciné Szokoly, 2008, pp. 1-7). A 20. században már egyre kevésbé a szülőktől, nagyszülőktől, nagyobb testvérektől tanulják el a gyerekek a néptáncot, népi játékokat, hanem fokozatosan az óvodák, iskolák szerepe lett a néphagyomány továbbadása, ápolása. A magyar néptánc oktatásának iskolai megjelenése az 1920-as évekre tehető. Ebben az időszakban elsősorban a testnevelésórák változatosabbá tétele volt a funkciója. A Testnevelési Főiskolán Elekes Istvánné nevéhez fűződik a néptánc oktatása (Elekes, 1947). A II. Világháború után a táncoktatás háttérbe szorult az oktatási rendszer keretei között. Pár évtizeddel később a soknemzetiségű Európában létkérdéssé vált a nemzeti kultúrák megőrzése. Ezért az oktatás-nevelés művelői sürgető feladatnak tartották a hagyományok továbbadását. Magyarország a táncmozgalom (1970-es évek) révén az egész világnak példát adott a tradicionális kultúra továbbélésében. A népművészet, a néptánc és a népzene felélesztésére új pedagógiai módszerek és magyar intézmények jöttek létre a 20. század végén. Timár Sándor néptáncpedagógus, Martin György néprajzkutató és Sebő Ferenc népzeneész bartóki szellemben megteremtették a világszerte ismert táncmozgalom, mely által a néptánc és a népzene a városokban is újjá tudott születni. Falusi mintára városi szórakozóhelyek, táncházak jöttek létre, ahol bárki megtanulhatja az autentikus, azaz az eredeti táncokat, és a kulturális örökségünket saját szórakozásukra használhatják az odajárók. A néprajz-, a tánc- és a népzene-kutatók lelkes munkájának köszönhetően filmen és hangszalagon rögzítették a még élő néphagyományokat. Csak ezek után következhetett be, hogy a mozgalom lassan beszivárgott a közoktatásba és a pedagógusképzésbe. Az amatőr néptáncmozgalomnak felbecsülhetetlen jelentősége van az általános iskolákra való hatása miatt, mely a táncos és zenész utánpótlásneveléshez nagyban hozzájárul (Kraiciné Szokoly, 2008, pp. 1-7). Maácz László 1980-ban már felhívta a figyelmet a mozgalom hosszútávú eredményeire, miszerint a táncmozgalomban résztvevők egész életére hatással lehet az átélt élmény, valamint utánpótlásai is lehetnek az amatőr mozgalomnak (Maácz, 1980). Legfontosabb problémát azonban még mindig a megfelelően képzett pedagógusok hiánya okozta. A gyermekek oldaláról nézve: legtöbbjük örömmel vett részt a foglalkozásokon, mely kiváló érzelmi és közösségi élményt nyújtott számukra (Kaposi, 1983). Produkciók tekintetében továbbra is megoszlanak a vélemények és az elvárások. A kérdés, hogy a produkció, vagy a nevelés álljon-e a középpontban.

Az óvodai nevelés szemléletváltozásának köszönhetően az eddigieknél még nagyobb hangsúlyt kapott a gyermekjátékok szerepe mind az óvodás, mind az iskolás korosztály esetében. A legfőbb cél továbbra is az volt, hogy intézményi keretek közé juthasson a néptáncoktatás, valamint hogy a felsőoktatásban is méltó módon helyet kaphasson (Budainé Balatoni, 2012, pp. 53-60). A tánc- és a zenei nevelés elsősorban a múlt században bekövetkezett életmódváltozással mérhető le, melyen a magyarság nagy része átesett, de volt másik szerepe is az életreform-mozgalmaknak: az iskolákba, az oktatásba bekerült a zenei és mozgásos nevelés néphagyományokat követő formája. A néptánc iskolai bevezetésében, a pedagógusok iskolarendszeren kívüli képzésében, támogatásában kiemelkedő szerepe volt a Magyar Művelődési Intézet Néptáncosok Szakmai Háza mintegy két évtizedes munkájának. Ez a kis létszámú műhely az MTA Zenetudományi Intézet Néptánc-kutató Osztályának szakmai támogatásával eredeti 1500 órányi hangzó, 2000 órányi videofelvétellel, leírt táncfolyamatokkal, viselet-diákkal, módszertani kiadványokkal látja el az egész magyar – határon inneni és túli – gyermek, ifjúsági, és felnőtt néptánc oktatást és mozgalmat. Ez az intézmény volt az első, amely a „Játék és tánc az Óvodában” és a „Játék és tánc az iskolában” című 1980-ban kidolgozott tanterveivel lehetővé tette a népi játék és tánc elméletileg és módszertanilag megalapozott iskolai tanítását (Kraiciné Szokoly, 2008, pp. 1-7). A néptánc tanítása 1984-től kezdve jelent meg újra a zeneiskolákban és csak a kilencvenes évek második felében indult meg a Magyar Táncművészeti Főiskolán a néptánc-pedagógusképzés. Az elmúlt évtizedekben alakult néptánc együttesek nagy része ma már művészetoktatási intézmények keretei között folytatja a gyermekek oktatását. A NAT-ban megjelenő Tánc és dráma műveltségi területtel az általános iskolákban és középiskolákban is találkozunk a néptánc oktatásával (Antal, 2002).

A táncoktatás létjogosultsága hazánkban a NAT létrejöttét követően

Magyarországon a rendszerváltás előtt, de még a 2000-es évek elején is a táncművészet az iskolai művészeti nevelés mellőzött területe volt. Hosszú évtizedeken át a tánctanítás csak tanórán kívül valósult meg, az iskolai nevelés törzsanyagában nem szerepelt. A Nemzeti Alaptanterv első változatában (1995) a hon- és népismeret tantárgy keretében és a tánc és dráma tanításakor adódott lehetőség a táncval foglalkozni, mely utóbbi az iskola döntésétől függően került be a helyi tantervbe. A lehetőség azonban széles körben kevéssé vált valósággá (Tóthpál, 1998). Egyrészt a hagyományismeret, a játék és tánc területén szakképzett pedagógusok hiánya miatt, másrészt az angol nyelv és informatika iránt mutatkozó mindent elsöprő érdeklődés miatt (Kraiciné Szokoly, 2008, 1-7). Mindezek ellenére a NAT 2020-as módosítása egyetért az 1995-ös és 2012-es tanterv állásfoglalásával, miszerint a tánctanítás különleges zenei élményt nyújt a tánc és a zene elválaszthatatlan kapcsolatából adódóan. A tanuló egész testében érzékeli a mozgás által a kísérő zenét. A zene aktív befogadója lesz. A néptánc tanításakor a gyermek számos népdalt megismer, melyek kiegészítik az ének-zene órán tanultakat. Mozdulás közben énekel, és közben a hangszere dallamokat is közelebb érzi magához a tánc által. A népzene eredeti feladataként éli át. Az ének-zene órán az éneklést mozgással lehet összekapcsolni megfelelő végzettségű pedagógus irányításával. A magyarságtudat erősítésében jelentős szerep jut a néptánc tanításának, emellett közvetlen tapasztalat által fogékonnyá teszi a tanulót a szomszéd népek kultúrája iránt. Néptánc és népzene hagyományunk egy évezredes európai műveltségünk tükré. Megismerése nemcsak a Kárpát-medence népeinek kultúrája iránt teszi fogékonnyá a gyermeket, hanem egész Európa művelődéstörténete megnyílik előtte. A táncnak fejlesztő hatása van a ritmusérzékre, térérzékelésre, testtartásra és a mozgáskoordinációra, melyek a mindennapi életben fontosak a tanuló számára. Elősegíti az egészség megőrzését, a társas kapcsolatok iránti érzéket. Együttműködésre, alkalmazkodásra, mások elfogadására és megbecsülésére sarkall. A tánc- és mozgásművészet értő befogadjává, a táncos szórakozás tevékeny részesévé formálódnak a tanulók a tánc által. A tanmenetbe bekerülő táncok, táncstílusok kiválasztása a tanár feladata, a kerettanterv nem határoz meg konkrét táncokat. Az iskola és az osztály adta lehetőségek mérlegelése után választhatnak a különböző táncok közül, de a cél mindig a táncolás, az éneklés és a játék örömeinek, közösségformáló erejének megélése és a képességfejlesztés legyen. A produkció létrehozása csak másodlagos szempont. A tanuló a saját, szűkebb néphagyományából kiindulva ismerkedjen a tánc világával fokozatosan bővítve az újabb stílusok körét (URL1). Az Óvodai Nevelés Országos Alapprogramja (ONOAP) az óvodai nevelés kereteit szabályozza. Az Óvodai alapprogram táncoktatással, táncos tevékenységgel kapcsolatos területei, az óvodai élet tánra irányuló tevékenységformái a következők:

- ének, zene, énekes játék, gyermektánc,
- mozgás,
- a tevékenységekben megvalósuló tanulás.

Az „Ének, zene, énekes játék, gyermektánc” tevékenységforma esetében hangsúlyozza az alapprogram, hogy a magyar népdalok, mondókák, gyermekdalok, dalos játékok kultúránk részét képezik, általuk a gyermekek ma is élő hagyománnyal ismerkednek. A játék mellett a mozgás ugyancsak lételeme, alaptevékenysége ennek a korosztálynak, így kapcsolódik az óvoda tevékenységformáihoz a „Mozgás”, mint tevékenységforma, hiszen a rendszeres egészségfejlesztő testmozgás a gyermek egyéni fejlettségi szintjéhez igazodó mozgásos játékok és feladatok a pszichomotoros készségek és képességek kialakításának, formálásának, fejlesztésének eszközei. „A tevékenységekben megvalósuló tanulás”, mint tevékenységforma ugyancsak nagyon fontos része az óvodáskorú gyermekek fejlesztésének, hiszen a tapasztalatok azt bizonyítják, hogy a mozgás és a percepció (észlelés-érzékelés) fejlődése alapozza meg az értelmi fejlődés, a szocializáció valamennyi funkcióját (URL2).

A tánc fejlesztő hatása és annak mérési lehetőségei hazai és nemzetközi kutatásokban

A tánc személyiségfejlesztő, közösségépítő, szocializációs hatása olvasható a Nemzeti Alaptanterv első és a későbbi, módosított változataiban és az ONOAP-ban is. Több jelenkori kutatás foglalkozik azzal, hogyan lehet mérni és bizonyítani a táncoktatás hatásait a gyermekek fejlődésében. Hazai és külföldi kutatók írtak tanulmányokat, hogy megmutassák, mennyire hatékony eszköz a tánc a gyermekek értelmi, érzelmi, testi és szociális fejlesztésében.

A tánc szociális készségekre gyakorolt hatása

Az „Achva Academic College” izraeli felsőoktatási intézmény tanszékvezetői: Yael Barak-Levy és Heidi Flavian (2022) pszichológusok a közös munkájukban az autizmus spektrum zavarban (ASD) szenvedő gyermekek kommunikációs és szociális készségei fejlődésének vizsgálatához egy táncprogramot használtak. Munkájukban arról értekeznek, hogy milyen problémákkal kell megküzdeniük az autizmus spektrum zavarban (ASD) szenvedő gyermekeknek. Az ilyen zavarokkal küzdő serdülőknek nehézségeik vannak a szociális készségek terén és a tőlük elvárt viselkedési normák megértésében. A beavatkozási eljárás egy kifejezetten ehhez a kutatáshoz kifejlesztett program táncoktatási elvein alapul: tíz hip-hop stílusú tánclecke, amelyek célja az ASD-vel küzdő serdülők kommunikációs és szociális készségeinek fejlesztése. A munkameneteket videóra vették, majd később a nyílt megfigyelés-elemzés elvei szerint vizsgálták. A videóelemzés egyértelműen megmutatja, hogy a táncoktatási elvek segítségével javítható az ASD-vel küzdő serdülők kifejezési és kommunikációs tudatossága. Ezért a kutatók azt javasolják, hogy a táncoktatást építsék be a különféle speciális igényű tanulók oktatási programjaiba (URL3).

Egy másik külföldi kutató, a chicagói Illinoisi Egyetemen dolgozó Teresa Borowski (2021) közösségpszichológusnak és kutatónak a munkájában olvashatunk a közösségeknek, illetve a táncnak a szociális készségekre gyakorolt pozitív hatásairól. A szociális és érzelmi kompetenciák (SEC) kulcsfontosságúak az iskolai és a mindennapi élet sikerének szempontjából, mivel magukban foglalják a másokkal való interakció képességét, az érzelmek és viselkedés szabályozását, a problémák megoldását és a hatékony kommunikációt. A kutatások és a gyakorlat is azt mutatják, hogy a táncélmények elősegítik a szociális-érzelmi fejlődést, ugyanakkor kevés ismeretünk van arról, hogy ez milyen mechanizmusokon keresztül történik. Megoldásként 110 különböző cikket tekintettek át, melyek a szociális és érzelmi kompetenciákkal, valamint a táncsal foglalkoznak, hogy elmagyarázzák, hogyan segítheti elő a tánc a SEC-t. Az önmeghatározás, a nonverbális kifejezés és kommunikáció, a testi megismerés és tanulás, a szinkronizálás, valamint a támogató tanulási környezet a táncgyakorlás kulcsfontosságú összetevőiként jelennek meg, amelyek elősegíthetik a szociális és érzelmi kompetenciákat. A kutatásban résztvevők megvitatják ezen összetevők bizonyítékait, valamint a kutatási, gyakorlati és politikai vonatkozásait (URL4).

A tánc mérési-értékelési lehetőségeinek hazai vonatkozásai

Kovács Henrik (2007) néprajzkutató, táncpedagógus a „Mérés-értékelés lehetőségei a néptánc oktatásban” címmel érdekes kutatást végzett Magyarországon. Munkájában a tánc jótékony hatásának elméleti bizonyítása mellett gyakorlati mérésekkel igazolta, hogy a táncot tanuló gyermekek bizonyos képességei nagyobb mértékben fejlődnek nem táncoló kortársaikhoz képest. Míg a nagy múltra visszatekintő reál és humán tantárgyak oktatása eljutott a PISA vizsgálat hatalmas méreteihez, addig a művészeti tárgyak mérési-értékelési rendszere kevésbé kidolgozott. Ének-zene terén Szép István (Szép, 1984), képzőművészetben Bodóczy István (Bodóczy, 2000) írt a mérési-értékelés nehézségeiről. Testnevelés tantárgy eredményeinek ellenőrzésére viszont már jól bevált tesztek alkalmaznak (Hamar, 1996). Mindez nem mondható el a néptáncoktatásról. A mozgás konkrét vizsgálatára még nem került sor. A néptáncsal kapcsolatos tesztek közül elsőként a 70-es évek végén lezajlott vizsgálatot kell megemlíteni. A harmadik testnevelésóra felhasználására vizsgálták többek között a táncot is. A következő kutatások a kilencvenes években zajlottak. Egyrészt vizsgálták a játék és a tánc énektanításra gyakorolt pozitív hatását, másrészt a tánc és a szocializáció kapcsolatát (Antal, 2002). A pedagógiai kutatások és kísérletek szabályait figyelembe véve indult el e kísérletsorozat, melynek célja, hogy táncos és nem táncos (kontroll) gyerekek mozgáskoordinációs és testnevelési képességeiket összehasonlítsa három korcsoportban (8, 12, 16 évesek). Megállapítható, hogy az életkor növekedésével a testnevelési képességek fejlődnek. A teljesítmények nagyobb mértékű növekedését egyértelműen a néptánc oktatással megvalósított szakszerű mozgásfejlesztés okozta. A kontrollcsoport

teljesítményromlásai feltehetően az életkorhoz képest kevesebb mozgásnak köszönhetőek. A táncosoknál meglévő mozgástöbblet segíti a mozgáskoordináció és a testnevelési képességek fejlődését (Kovács, 2007). Kovács Henrik (2007) kutatásai lehetőséget adnak arra, hogy a táncoktatás fejlesztő hatását ne csak elméleti síkon, hanem gyakorlati eredményekkel is bizonyítani lehessen Magyarországon.

A tánc mérési-értékelési lehetőségeinek külföldi vonatkozásai

Kazim Biber (2016) török kutató Kovács Henrik mérését követően, majdnem 10 évvel később írt a néptánc oktatásának fejlesztő hatásairól, mely tanulmányban az óvodás korú gyermekeket vizsgálta és kutatásainak eredményeit összegezte. A tanulmány célja bemutatni és elemezni a néptáncoktatás hatásait az 5-6 éves, óvodáskorú gyermekek testi és szociális fejlődésére. Ebben a tanulmányban a kvantitatív kutatási módszereknek megfelelően kontrollcsoportos kísérletet alkalmaztak. A kutatás 40 gyermek részvételével zajlott, akikkel elő- és utótesztet végeztek. A kutatás során a kísérleti csoport tagjai összesen 32 néptánc foglalkozáson vettek részt két hónapon keresztül, heti 4 órában. A kontrollcsoport tanulói pedig az óvodai nevelési programjuknak megfelelő foglalkozásokban részesültek. A kutatás során a 2014-2015. tanévben az egyik törökországi óvodába járó 5-6 éves gyerekek csoportját vizsgálták. 20 gyermek alkotta a kísérleti csoportot és 20 gyermek a kontrollcsoportot. Az elemzés eredményeként kiderült, hogy a néptáncoktatásban részt vevő kísérleti csoport és az oda nem járó kontrollcsoport között szignifikáns különbség van a testi és szociális fejlettség tekintetében a néptánc „szakkörösök” javára. A néptáncoktatás, mely az óvodai nevelés mellett valósul meg és testmozgást biztosít, meg tapasztalhatóan képes formálni a gyermek későbbi tanulási, valamint társadalmi és érzelmi életét (Arı és Tuğrul, 1996). A játék a legjobb tanulási eszköz a gyerekek számára. A játékoknak köszönhetően jobban ismerik önmagukat és környezetüket. A mozgás erősíti a gyermek egyéniségérzetét, mert a játék során lehetősége nyílik megmutatni magát más gyerekeknek. A mozgásos játékok során a gyerekek nagymotoros készségeket tanulnak, és maga a játék hozzájárul a szociális fejlődésükhöz (Gallahue, 1989; Williams, 1983). A kutatási eredmények azt a feltevést igazolják, hogy a szokásos óvodai nevelési program önmagában nem elegendő a gyermekek fizikai és szociális fejlődéséhez, ezért szükség van támogató fizikai és szociális készségfejlesztő programokra. A tanulmány eredményeivel összhangban bebizonyosodott, hogy a néptáncoktatás pozitív hatással van a gyermekek testi és szociális fejlődésére (URL5). Kovács Henrik hazai és Kazim Biber nemzetközi tanulmánya mérhető eredményekkel igazolja, hogy a néptánc oktatásának helye van az óvoda és az iskola keretei között. A Nemzeti Alaptanterv (1995) bevezetésével valamelyest nagyobb teret kapott a tánc a nevelés és oktatás különböző színtereiben, de azóta sem lett kötelező tantárgy, hanem az intézményen múlik, hogy milyen módon építi be azt a helyi tantervébe.

A tánc előfordulása az iskolai ünnepeken a 20. században

Az oktatási intézmények életében mindig fontosak voltak az ünnepek, rituálék az intézmény hagyományrendszerének kialakításában. A gyerekek táncos műsorai kezdettől fogva az iskola arculatát és értékeit közvetették a szülők, illetve a település felé. A rituálék áthatják a mindennapokat, átmenetet képeznek múlt-jelen-jövő között. Közösséget, rendet teremtenek. Az iskolai ünnepek és táncbemutatók által pedig jól megfigyelhetők azok a rejtett tartalmak, amelyek rendezik a társadalmi viszonyokat (Szente, 2021). Mindennek tudatában az iskolai ünnepek két szempontból fontosak a gyermekkori szocializációban. Egyrészt hatással lehetnek a kollektív identitásokra. Az ünneplés által a jelenlévő közösség, közösség egy szimbolikusan is értelmezhető kollektívát alkot. Tekinthető beavatási szertartásnak is, mely sikeressége függ a verbális és vizuális üzenetektől. Továbbá hatással lehetnek a történelmi azonosságtudatra is. Fontos szerepet vállalnak a történelmi emlékezet létrejöttében (Szente, 2021). Egy iskolai ünnep akkor tekinthető rituálénak, ha az ünneplés része a rituális folyamatnak, ha a múltból a jelenbe való átmenetet, a kollektív érzetet idézi, azt a közös tudást, amely csak akkor jöhet létre, ha valójában jelen vagyunk és nem csak monoton, kötelezően ismételt tartalom nélküli színjátéknak tekintjük az ünneplést (Szabó, 2006). A nevelési oktatási intézmények

rituális folyamatai gyakran nem kellő hatásfokkal működnek. Ezek oka például az ünnepek uniformizáltsága. Gyakran előírt rendezvényként kezelik, azaz a gyerekek számára kijelölik teendőiket. A tartalom zárt, elavult formaságokon alapuló, unalmas, nem veszi kellőképpen figyelembe a gyermek életkori jellemzőit. Ezért is válthat ki ellenérzést, passzivitást a gyermekek körében. A túl lenni rajta szemléletmód, az ünnepi hangulat hiánya miatt a gyerek, a szülők, a pedagógusok talán inkább elszenvedik, mint megélik az ünnepélyeket. A megújulás igénye fontos és szükséges (Baracsi, Hagymásy és Márton, 2009). Az ünnepekkel kapcsolatos társadalmi megítélés folyamatosan változik. Az iskolai ünnepélyek azt a nevelőcélt szolgálták, hogy a növendékek összetartását erősítsék, egymás munkájának megbecsülésére szoktassák. Az iskolai rituálék legkönnyebben az ünnepek által figyelhetőek meg. A mindennapok rituáléi segítik a tanulókat a krízishelyzetekkel, átmenetekkel való megküzdésben, az iskolai ünnepek pedig megkoronázzák a közösség érzését, kiemelik a jelenlévőket a hétköznapi profán térből, és szakrális teret-időt teremtenek (Szente, 2021). Catherine Bell szerint az a sikeres rituálé, amelyben mind a kulturális, mind a szociológiai szempontok együttesen megjelennek (Bell, 1997).

Innováció szükségessége az oktatásban

Az írás címében szereplő innováció, innovációs folyamat fogalmi meghatározást igényel. Az innováció szó latin eredetű, mely az *innovatis* szóból származik. A szó nyers fordítása: újulásban, megújulásban. Jelentése tehát többretegű, hiszen alapértelmezés szerint megújulást jelent. Az oktatásban elsődlegesen módszertani megújulást jelent, mely magában hordozza az eszközök megújulását, és magának az eszközöknek az újszerű alkalmazását. Minden ma használatos tevékenység, mechanizmus, gyakorlati eszme fejlődik, megújul, vagyis egy bizonyos előző állapotból, egy következő állapotba kerül (egy magasabb szintre emelkedik). Az innováció szó értelmezésében hasonlít a reform szavunk értelmezéséhez, mely maga is az újítást, változást, jelenti. Ezek értelmezhetőek ellentétes irányelveknek is, mert míg az innováció egy szintről egy magasabb szintre való emelkedést jelent, addig a reform egy sokkal erőszakosabb, durvább változást jelent, és jellemzően központi átalakítás következménye. A reformok csak akkor számíthatnak sikerre, ha azokat intézményi szinten létező innovációk támogatják (URL6).

Az innováció egyfelől változtatás a kialakult gyakorlaton, másrészt alkalmazkodás egy szüntelenül változó világhoz. Fontos, hogy ez tudatos és tervezett fejlesztés igényével történjen, valamint eredményes, hatékony legyen. A lényeg, hogy döntően alulról jövő kezdeményezés indítsa a változtatást (szakmaközelség). Az innováció többnyire egyes, jól megfogalmazott, konkrét területekhez kapcsolódik (Bognár, 2004). Az iskolában mint innovációs környezetben a jó gyakorlat általános jellemzője, hogy figyelembe veszi a hátrányos, halmozottan hátrányos helyzetű tanulók szocializációjának jellemzőit. Törekszik a társadalmi és szocializációs hátrányok csökkentésére, az esélyek növelésére. A változó gazdasági, társadalmi igényeknek csak úgy tud megfelelni a nevelésügy, ha képes önmaga megújítására, akár tartalmi, akár formai vagy szervezeti szempontból. A közoktatásban végrehajtott változtatások minden esetben embereket érintenek, ezért nagyon fontos, hogy kellő szakmai felelősséggel szülessen döntés az innováció megkezdéséről. Ha a változtatások találkoznak a szervezet tagjainak elvárásaival, akkor ezeket az újításokat a dolgozók elfogadják, fontosnak ítélik. Ami számukra fontos, arra jobban képesek mozgósítani belső motivációjukat, s ezáltal nagyobb az esély arra, hogy a változások tartalmi és minőségi mutatói megfelelők legyenek (URL7). A táncsal kapcsolatos kutatásban az innováció és a jógyakorlat ezen megfogalmazásaira, értelmezéseire építünk, amikor a táncsal kapcsolatos innovációs folyamatokat vizsgálom lakhelyemen, az Észak-Dunántúlon elhelyezkedő kisváros intézményeiben.

Három különböző intézménytípus vizsgálata a tánc tekintetében

A táncelméleti bevezető után azt kutatom, hogy lakhelyemen, Tatán, a különböző típusú intézményekben hogyan tudják hasznosítani a tánc adta lehetőségeket tanórákon/foglalkozásokon és azon kívüli tevékenységek szervezésénél, rendezvények, műsorok alkalmával. Megvizsgálom, hogy az

intézmények dokumentumaiból és az interjúalanyokkal folytatott beszélgetésekből milyen vezetői attitűdre lehet következtetni, illetve a vezetők hozzáállása mennyiben befolyásolja az intézmények táncos viszonyát. Elsőnek a tatai Juniorka Alapítványi Óvoda, a tatai Kőkúti Általános Iskola és a Tatai Református Gimnázium Pedagógiai programját és Szervezeti, Működési Szabályzatát elemzem a tánc vonatkozásában. Majd az intézmények vezetőivel, helyetteseivel és egy pedagógusával készítek interjút. A megkérdezettek válaszait ugyancsak górcső alá veszem, és különböző szempontból csoportosítva értékelem az interjúban kialakult intézményi képet. Mindezt a résztvevő megfigyelés módszerének használata mellett végzem.

Az intézmények dokumentumainak elemzése a táncoktatás tükrében

A három különböző intézmény „pedagógiai programjából” és „szervezeti, működési szabályzatából” (ezeket az elektronikus hivatkozások sorában lehet részletesen az adott URL-ek segítségével megismerni) azokat a részeket, melyek megmutatják az intézmény táncos irányultságát. Részenként elemzem a programokat, majd a szabályzatokat a tánc vonatkozásában. Azt kutatom, hogy milyen az intézmény hozzáállása a táncoktatáshoz, és milyen formákban tudja hasznosítani a tánc szocializációs, közösségépítő, személyiségfejlesztő funkcióját a kötött foglalkozásokon és a szabadidőben.

A Juniorka Alapítványi Óvoda Pedagógiai Programjának elemzése

Az óvoda vezérgondolata: „Indulj el, lépj tovább! Segíts másnak is elindulni!” E gondolat tükrözi az óvoda pedagógiai felfogását, melyet pedagógiai programjából részletesen megismerhetünk. A gyermekek fejlődésének elősegítése, segítségnyújtás egymásnak és a közösségben való gondolkodás az óvoda programját minden tekintetben átjárja. A pedagógiai program története megmutatja nekünk, hogy az óvoda vezetői milyen nehézségekkel néztek szembe az elmúlt 3-4 évben. A vezetők 2018-2022. között háromszor váltották egymást, emellett az óvodapedagógusokra is nagymértékben jellemző volt a fluktuáció, a bevezetőben leírtak szerint. Az óvoda bázisa, azaz a katonacsaládok érkezése-távoztása tette elengedhetetlenné, hogy az óvoda még erősebben építse közösségét. Az ünnepek, a műsorok, a rendezvények, mind-mind segítik az újonnan érkezők beilleszkedését. Az óvoda nevelési céljával harmonizál a felkért táncos működések, hiszen a táncpedagógus mintaadása (ahogy az óvodapedagógusé is) a gyermek érdeklődésének felkeltését, az emberek különbözőségének, együttműködésének, az emberi értékek elfogadásának, az érzelmek kifejezésének megtanulását és az egészséges életvitel kialakítását eredményezi. A táncórán a népdalok, népszokások, mesék keresztül megjelenik a lélek és az értelem-érezem gazdagítása a testi fejlesztés mellett. A biztonságos légkör megteremtése, a játék biztosítása, az értékek közvetítése, a közösségi érdek és együttműködés megtanulása, a döntési képesség, az indulatok és konfliktusok kezelése a délelőtti foglalkozásokon és a szabadidős táncfoglalkozásokon is elérhető. Az élményeken alapuló, közösségi tevékenységek a különböző szintű kapcsolatok (gyermek-szülő, felnőtt-gyermek, gyermek-gyermek) ápolására szolgálnak. A kapcsolattartásban kiemelkedő szerepe van a táncos foglalkozások alkalmával betanított műsoroknak és a szülői közösség számára tartott bemutató foglalkozások szervezésének. A jeles napok megünneplése a hagyományápolás fontos feladatát szolgálják.

Az óvoda SzMSz-e megmutatja, hogy az intézményben mekkora szerep jut az ünnepeken, jeles napokon keresztül való kapcsolattartásra a szülőkkel. A vezető és a helyettes feladata az ünnepek megszervezése, és a szülőkkel való kapcsolattartás rendezvényeken megvalósuló formája. A jeles napok megünneplése és a rendezvények szervezése révén nagy szerep jut az énekes-táncos műsoroknak az óvoda Szervezeti és Működési Szabályzatában.

A Kőkúti Általános Iskola Pedagógiai Programjának elemzése

Az iskola mottója: „Mindenki tehetséges valamiben, csak színteret kell biztosítani, ahol kipróbálhatja magát”. A tehetség kibontakoztatására ad lehetőséget az általános iskola osztályainak négyféle arculata: testnevelési, csoportbontásban működő, környezettudatos, valamint muzikalitásra épülő. A testnevelés tagozaton kívül mindegyik osztályban heti rendszerességgel tanulnak a tanulók néptáncot, illetve társastáncot. Az intellektuális képzés mellett találkozhatnak a gyerekek önkifejezési, mozgás- és játékszükségletet kielégítő alkalmakkal, mely foglalkozások közé sorolja az iskola a néptáncot és a társastáncot. A tanórai, illetve a szabadidős tevékenységek során a tehetséggondozást, illetve fejlesztést is biztosítják a táncfoglalkozások, melyeken a tanulók szabadabb körülmények között

tudnak találkozni tanítóikkal. A hagyományőrző tevékenységek és az ünnepek nagy része a táncórákon és szakkörökön tanultakra építenek, mint az elsős és ötödikes diákavatás, a Kőkút heti táncház, a karácsonyi műsor, a farsang, a Gergely-járás, az anyák napi műsorok, a Pütkösdi királyválasztás.

Az iskola egészségfejlesztő feladata vonatkozásában a táncórákon a testkép és testtudat kialakítására nagy hangsúly kerül. Emellett a betegségek megelőzésében, illetve az aktív pihenésben és a kikapcsolódásban is fontos szerepe van a táncolásnak. A táncos programok hagyományőrző feladata megkérdőjelezhetetlen az iskola életében. Hozzá tartozik az intézmény szervezeti kultúrájához az ünnepek és az iskolai programok megtartása, melynek közösségépítő funkcióját kiemeli a Kőkúti iskola Pedagógiai programja. Az iskola táncfoglalkozásaira a mindennapos testnevelés alkalmával kerül sor heti egy órában, illetve a Komplex Alaprogram módszerével működő táncszakkörön heti két órában. A mindennapos testnevelés és az iskolában 2020-ban bevezetett KAP követelményeinek megfelel a táncfoglalkozás komplex ismeretátadó és készségfejlesztő funkciója: a mozgás, az ének, a tánc, a dráma, a hagyományőrzés, a művészettel nevelés, az élményalapú tanulás és az együtt tanulás élménye.

Kőkúti Általános Iskola

Az iskola SzMSz-e megmutatja, hogy az intézményben nagy szerep jut a szülőkkel való, ünnepeken, jeles napokon megvalósuló kapcsolattartásra. A vezetőnek *„gondoskodnia kell az iskola jó gyakorlatainak folyamatos fejlesztéséről és azok átadásának megszervezéséről”*- olvasható az általános iskola szabályzatában. Ez a feladatkör tudatosítja a vezetőben a táncos jó gyakorlatok támogatásának szükségességét. A Kőkúti iskolában az osztályfőnök külön feladata az ünnepek megszervezése, illetve az azokra való felkészülés. Az osztályfőnök látja el a szülőkkel való kapcsolattartást a rendezvényeken megvalósuló formájában. A jeles napok megünneplésében, a rendezvények szervezésében és a közösségformálásban nagy szerep jut az énekes-táncosfoglalkozásoknak, műsoroknak. A táncművészet iskolai létjogosultságát támasztja alá, hogy a Kőkúti iskola SzMSz-e kimondja: *„az iskolaközösség minden tagjának joga és kötelessége az intézmény hagyományainak ápolása, azok fejlesztése és bővítése, valamint az intézmény jó hírnevének megőrzése, öregbítése”*.

A Tatai Református Gimnázium Pedagógiai Programjának elemzése

A gimnázium vezérgondolata: *„Minden dolgotok szeretetben menjen végbe!”* (1. Kor. 16;14.) A keresztény pedagógia alapelve, mely szerint szeretet járja át minden cselekedetünket, a gimnázium pedagógiai programjának minden pontját meghatározza. Az igazság, a jóság és a szépség hármasa jelenik meg a pedagógia alapelvei között, mely a keresztényi gondolkodást és az ókori görög filozófiát és művészetet is átjárta (kalokagáthia). Az értékek közé sorolja az emberi közösség megőrzését és az ismeret átadását, mely által a növendékek tökéletesednek. A gimnázium pedagógiai programjával összhangban a táncalkalmak és a táncolás által a fiatalok szépérzéke, művészeti érzéke, érzelemléte, ismerete és közösségben való gondolkodása is gyarapodik. A *„Dráma és tánc”*, valamint 2020 óta a *„Dráma és színjátszás”* órák 8. osztályban és 12-ben a tánc megszerettetésére és a táncos műsorok, szalagavató táncok összeállítására adnak alkalmat. Ezt a célt szolgálják a mindennapos testnevelés alá tartozó táncfoglalkozások is, melyekre lehetőséget nyújtanak az egyesületek és a művészeti iskolák. Az osztályfőnök feladata a jó osztályközösség támogatása, melyet a táncos alkalmak nagyban elősegítenek. További feladata az egészséges életmódra nevelés, melyre a tanórán, illetve a szabadidőben van lehetősége az osztály vezetőjének. A táncolásnak nagy szerepe van az egészség megőrzésében. A megfelelő testtartás, életritmus, sportolás, mozgás, mások segítése – amelyek együttesen összekapcsolhatók a táncsal és az egészségmegőrzéssel – szerepelnek az intézmény pedagógiai programjában is.

A gimnázium SzMSz-e megmutatja, hogy az intézmény életében kiemelt szerep jut az énekes-táncos összeállításoknak a szalagavató ünnepségen, a diákszínpad műsorain és az egyházi rendezvényeken való szereplésben. A Tatai Református Gimnáziumban a szülőkkel való kapcsolattartásnak már nem eszköze a műsorok és az iskolai rendezvények, hiszen a középfokú intézményekben erre a feladatra a szülőértekezletek, a folyosón elhelyezett hirdetések, illetve a körlevelek szolgálnak. A szabályzat megemlíti továbbá, hogy nem az intézményvezető, hanem a munkaközösségek és a vezetőhelyettes feladata az ünnepek megszervezése.

A dokumentumelemzés összegzése

Az előző század közepéig a szülők, nagyszülők, idősebb diáktársak tanították meg a gyermekeket különböző népi játékokra, táncokra, dalokra. A mai világban ezt a szerepet töltik be az óvopedagógusok és a tanítók, illetve a tánctanárok. Fontos feladata az óvodának és az iskolának, hogy megtanítsa a gyerekeket – egyfajta biztonságos légkör kialakítása mellett – az önfelelt játéokra, táncra, éneklésre a társakkal és nem a digitális eszközökkel. A Juniorka Alapítványi Óvoda és a Kőkúti Általános Iskola pedagógiai programja nagy hangsúlyt fektet a hagyományápolásra, a népi kultúra átörökítésére. Dokumentumaikban szerepel, hogy a két intézmény kapcsolattartásában kiemelkedő szerepe van a táncos foglalkozások alkalmával betanított műsoroknak és a szülői közösség számára tartott bemutató foglalkozások szervezésének. A jeles napok megünneplése a tánctanítással karöltve a hagyományápolás fontos feladatát szolgálják mindkét köznevelési intézményben. A szervezeti és működési szabályzatokból megtudhatjuk, hogy míg a Juniorka óvodában a vezető és a helyettes feladata az ünnepek megszervezése és a szülőkkel való kapcsolattartás rendezvényeken megvalósuló formája, addig a Kőkúti iskolában az osztályfőnök munkakörébe tartozik mindez. A gimnázium esetében sem az intézményvezető, hanem a munkaközösségek és a vezetőhelyettes feladata a rendezvények, mint például a szalagavató ünnepség lebonyolítása. A Kőkúti iskola pedagógiai programjában szerepel, hogy a „*Hagyományőrző tevékenységek erősítik az együvé tartozás érzését*”, valamint, hogy a vezetőnek „*gondoskodnia kell az iskola jógyakorlatainak folyamatos fejlesztéséről és azok átadásának megszervezéséről*”. Ez a két feladatkör tudatosítja a vezetőben a táncos jógyakorlatok támogatásának szükségességét és a hagyományápolás közösségépítő funkciójának fontosságát. A Kőkúti iskola dokumentumaiban nyomon követhető a táncóráknak, táncalkalmaknak, az iskola táncos jógyakorlatainak a létjogosultsága, támogatása. A Tatai Református Gimnázium életében is nagy szerep jut az énekes-táncos összeállításoknak, például a szalagavató ünnepségeken, a diákszínpad műsorain és az egyházi rendezvényeken való szerepléseken. A középiskolai osztályfőnök feladata – ahogy az általános iskolában is – a jó osztályközösség és az egészséges életmódra nevelés támogatása, melyet a táncos alkalmak nagyban elősegítenek.

Interjúk készítése a különböző intézménytípusok vezetőivel, pedagógusaival

A kérdőív és az interjú készítésének módszere közül azért választottam az interjút, mert míg a kérdőív kérdéseire előre megadott válaszlehetőségek vannak, addig az interjúban a saját szavaival válaszolnak a megkérdezettek. Ennek köszönhetően az interjúkészítés alatt kaptam olyan válaszokat, amelyeket a vizsgálat más részeihez is fel tudtam használni. A kérdőívvel szemben az interjú esetében nehezebben lehet összevetni a válaszokat, viszont a kapott információkhoz vissza lehet térni az interjú készítése közben, míg a kérdőív nem ad erre lehetőséget. Az interjú típusok közül a strukturált interjúkészítés módszerét választottam, mert ebben az esetben a különböző interjúalany válaszait könnyebben össze lehet hasonlítani az előre lejegyzett kérdések tekintetében a strukturálatlan interjúval szemben. Igaz, a strukturált interjúban kevésbé van mód a válaszok mélyebb kifejtésére, mint a mélyinterjúban, de az intézmények összehasonlításánál a strukturáltság megkönnyíti az elemzést. A három, tatai intézményben három vezetővel, három vezető helyettessel és három pedagógussal végeztem interjút, tehát minden intézménytípusban három-három fővel. A megkérdezettek készségesen álltak a rendelkezésemre a beszélgetések alkalmával. Ha nem tudtak válaszolni, esetleg nem volt ismeretük az adott témában, akkor kihúztam a választ. Előzetesen megadtam a kérdéseket a vezetőknak és a pedagógusoknak, így fel tudtak készülni olyan kérdésekre, amelyek háttérismeretet igényeltek. A kérdések elküldése tette lehetővé, hogy rendszerezettebb válaszokat kapjak a kifejtős kérdésekre. Jól ismerem mindhárom intézményt, hiszen a Juniorka Alapítványi Óvodában külsős táncpedagógusként működöm közre az intézmény életében már negyedik éve. A Kőkúti Általános Iskolának főállású pedagógusa vagyok. A Tatai Református Gimnáziumba járt mindhárom gyermekem, és szülői tanácstagként segítem az intézmény és a szülők kapcsolattartását. Mindezek ellenére kíváncsi voltam a háttérismereteim mellett és a dokumentumaik vizsgálatát követően, hogy az interjúalanyok hogyan nyilatkoznak a táncsal kapcsolatos kérdésekre. Mi a személyes véleményük a tánc oktatásáról, annak mérhető hatásairól? Milyen jógyakorlatokat használnak a tánc terén? Mit tekintenek az intézmény életére hasznosnak a tánc vonatkozásában? Milyen táncos újítással tudnák még színesebbé tenni az intézmény életét? Ezekre a kérdésekre kerestem a választ a szerkesztett beszélgetések alkalmával. A

válaszokat elemezve a vezetőség és a pedagógusok tánchoz való hozzáállására is fény derült, mely leginkább meghatározza az intézmény irányultságát, tevékeny közreműködését.

A Juniorka Alapítványi Óvodában a két vezető beosztású megkérdezett 2021 szeptemberétől vezetője, illetve vezető-helyettese az intézménynek. Egyedül a főállású óvodapedagógus alkalmazottja régebb óta (10 éve) az intézménynek, sőt egy évig annak vezető óvónője is volt. A Kőkúti iskola esetében a két vezető és a főállású tanító minimum 20 éve az intézmény alkalmazásában áll. Egyikük az iskola alakulása (1983) óta tanít az intézményben. Az iskola intézményvezetőjének jóval nagyobb a vezetői tapasztalata, mint az óvodáé. A Tatai Református Gimnázium intézményvezetője 28 éves vezetői tapasztalattal rendelkezik. A helyettese 14 éve vezető-helyettesként működik az intézményben, emellett a pedagógiai asszisztensként dolgozó tánctanár is több mint 10 éve része a gimnázium életének. Ezek alapján a Juniorka Alapítványi Óvoda vezetőin kívül minden megkérdezett legalább 10 évet töltött a kérdéses intézményben, ami alapján jól ismeri annak múltját, szokásait, hagyományait.

A Juniorka Alapítványi Óvodában nincs táncos végzettségű munkatárs, ezért egy külsős táncpedagógust alkalmaznak a délutáni, szabadon választható néptánc foglalkozáshoz. Az óvodapedagógusok elmondása alapján a délelőtti foglalkozásokon minden óvónő tanít népi játékot. A Kőkúti Általános Iskola olyan szerencsés, hogy főállású táncpedagógust tud foglalkoztatni, aki mellett a helyi alapfokú művészeti iskola is oktat néptáncot és modern táncot az iskolában délutáni, szabadidős foglalkozás keretében. A Tatai Református Gimnáziumban először külsős tánctanár tanította a szalagavatós táncokat, ahogyan a legtöbb közép fokú intézményben szokás. Majd 5 év után főállású pedagógiai asszisztensként felvette a gimnázium egy táncos végzettségű munkatársát, aki azóta az iskola diákszínpadának két darabjában is részt vett a táncok koreografálásával és betanításával. A Kenderke AMI, illetve a Pötörke Népművészeti Egyesület táncpedagógusai külső helyszínen oktatnak táncot az intézmény diákjainak. Az intézményvezető-helyettes elmondása szerint pár éve a Táncművészeti Egyetem interaktív előadással színesítette a gimnázium diákéletét. Jól látható, hogy mindhárom intézmény használ külsős szervezetet, illetve tánctanárt a tánc oktatására kiegészítve (vagy pótolva) az intézmény táncpedagógusának munkáját.

A Juniorka Alapítványi Óvoda vezetői az elmúlt egy év programjairól tudnak beszámolni. Véleményük szerint a pandémia érezhetően rányomta a bélyegét az óvoda közösségi életére. De a tervezett tánc és az udvaron megtartott táncos farsangi multság azt mutatja, hogy elindulóban van az óvodában a közösségi táncos programok szervezése. Mindezek mellett az ének foglalkozásoknak és a mindennapos játékoknak kihagyhatatlan része a tánc, tartják az óvónők. A Kőkúti Általános Iskolában a vezetők beszámoltak arról, hogy a Szülői Alapítványi Bál, illetve annak tanárok és diákok által bemutatott nyitótáncá évtizedek óta hozzátartozik az iskola hagyományához. A 4. évfolyam karácsonyi műsora, ahogy az osztály szintű anyák napi műsorok is betekintést engednek a szülőknek az iskolában folyó munkába, hangulatba, mely az intézmény szervezeti kultúrájáról rengeteget elárul. A Kőkút hetén az évfolyam szintű öko-program, illetve a tehetségtábor táncos napja a közösség összekovácsolásában nagy szerepet tölt be a vezető-helyettes meglátása szerint. Jó gyakorlatként 2006 óta a Gergely-járás iskolánkba hívogató népszokás és a Pünkösdi királyválasztás hagyományőrző programját említik az iskola vezetői. A főállású pedagógus a jó gyakorlatok közé sorolja a 2012-ben bevezetett mindennapos testnevelésen belüli tánctanítást is, ahol a gyerekek különböző táncokkal ismerkedhetnek meg. A Tatai Református Gimnáziumban a kérdezettek elmondása alapján a tánc, a szalagavatóra betanított keringő és palotás, a diák farsang, valamint a diáknapi táncos programok mint táncos rendezvények színesítik az évet. Az intézményvezető-helyettes megosztotta velem, hogy az előző osztályában osztályfőnökként táncórát szervezett a 10. évfolyamon, mely követendő jó gyakorlatnak számít minden intézménytípusban. A fentieket átgondolva mindhárom intézmény a maga módján megpróbálja a körülményekhez képest teljesen kiaknázni a tánc adta lehetőségeket a táncos programok és jó gyakorlatok segítségével.

A Juniorka Alapítványi Óvodában az év jeles napjaihoz kapcsolódóan rendeznek táncos programokat, illetve műsorokat. A szülőkkel közös évzáró kerti parti táncbála zárja a sort. A város rendezvényein is szívesen adnak műsort, melyben fellelhetők a táncos körjátékok. Az óvoda délelőtti foglalkozásain heti rendszerességgel megjelenik a gyermektánc, énekes játék, mely mellé délutáni szabadfoglalkozásként

társul a néptáncolás. A délelőtti és délutáni táncos foglalkozásokon és a jeles napokhoz kapcsolódó táncos programokon az egész óvoda apraja-nagyja részt vesz. A Kőkúti Általános Iskola az óvodához hasonlóan minden nagyobb jeles nap megünneplésénél műsorok, illetve programok szervezésében felhasználja a tánc sokrétű funkcióját. Emellett az iskola a város szolgálatába állítja a tánc-, illetve drámaszakkör repertoárját. Heti rendszerességgel tanulnak az alsós diákok táncot a mindennapos testnevelésbe beépítve, illetve heti két órában a KAP (Komplex Alapprogram) módszerével működő táncszakkörökön. A Tatai Református Gimnáziumban egész évben rendeznek táncos programokat. 12-18 év között minden korosztály érintett a tánctanulásban. A szalagavató előtt 3 hónappal kezdik el a végzős diákok a táncprodukcióra való készülést. Az alsóbb évfolyamok a dráma- és táncórákon tanulnak táncot, valamint a diákszínpad délutáni, fakultatív próbáin. Mindhárom helyen a teljes intézmény részt vesz az egész évben, heti rendszerességgel működő különböző jellegű táncos foglalkozásokon.

A Juniorka Alapítványi Óvoda megkérdezettjei szerint intézményük sok téren tudja hasznosítani a táncfoglalkozásokon tanultakat. Az óvodások személyisége jó irányba fejlődik, az óvodai közösség könnyebben összekovácsozódik, valamint az ünnepi műsorok repertoárjának színesítése is ide tartozik, mely utóbbi nem mellékes egy óvodánál. Emellett látják a vezetők és az óvónők annak előnyeit, hogy a gyerekek mozgáskoordinációja, ritmusérzéke, társas kapcsolatai, érzékelvilága pozitív irányba fejlődik a táncos programoknak, foglalkozásoknak köszönhetően. A Kőkúti Általános Iskola a rendezvények, műsorok és tánccházak szervezésénél tudja hasznosítani a táncórákon tanultakat. A vezetők véleménye szerint a más intézményekkel való kapcsolattartást és a hagyományőrzést is segítik az iskolában működő táncórák és táncszakkörök. Tapasztalható előnyként említik a vezetők, illetve a 39 éve ott dolgozó tanító, hogy a táncos foglalkozások építik a diákok és a pedagógusok közösségét. A szülőkkel való kapcsolattartásra nagyon jó hatással van az ünnepeken, rendezvényeken való közös tánc és a táncos műsorok bemutatása. A tánc nyújtotta előnyök között az általános iskola is megemlíti a mozgáskultúra, a testtartás, a szépérzék és kommunikációs készség fejlődését. A Tatai Református Gimnázium vezetője átengedte a helyettesének a táncórákon tanultak hasznosításának és a táncolás előnyeinek ecsetelését. Az intézményvezető-helyettes és a tánctanár – igaz kulcsszavakban – de minden lényeges elemet megemlítve beszél a tánc hasznosságáról és előnyeiről: a közösségépítés, az általános műveltség, a mozgáskultúra, a tartás, a ritmusérzék fejlődése. Ezeken túl a táncórák az illedelmességre nevelésben is fontos szerepe van a középiskolában. A tánctanár kitér a színpadi fellépésre, mely tapasztalhatóan önbizalmat és fegyelmet ad a szereplőknek. A szalagavató tánc mellett az iskola használni tudja a táncórákon és a diákszínpad foglalkozásain tanultakat a helyi vagy egyházi rendezvényeken való szereplésben, pl.: REND (Református Egyházi Napok, Dunántúl). Mindhárom intézmény megemlíti a tánc hasznosságát és előnyeit tekintve, hogy az intézmény közösségi életében és a műsorok összeállításában nagy szerepe van a táncos foglalkozásoknak.

A Juniorka Alapítványi Óvoda két új vezetője és a 10 éve ott dolgozó óvopedagógus nem tud megnevezni az intézményt érintő, táncos innovációs törekvést. Ezáltal a mérhető eredményekről sem tudnak beszámolni. A Kőkúti Általános Iskola vezetői megvalósult innovációnak említik a két, hagyományőrző, intézményeken átívelő táncos programot: a Gergely-járást és a Pünkösdi királyválasztást. Emellett az intézményvezető-helyettes idetartozónak érzi az iskola öko programjának táncos vonulatát és a KAP (Komplex Alapprogram) keretében való tánctanítást is. A végbement táncos innovációk mérhető eredményének érzi az iskola vezetője az intézményekkel és szülőkkel való kapcsolattartás javulását. Ezen kívül a foglalkozások és a szereplések által a különböző szociokulturális összetételű osztályok közelebb kerültek egymáshoz. A leglátványosabb eredmény a vezető-helyettes véleménye szerint a táncos osztályok közösségmegtartó, közösségépítő hozadéka. A Tatai Református Gimnázium vezetői és pedagógusa szerint a pandémia miatt a közelmúltban nem valósult meg innováció az intézményükben. Én mégis ide sorolnám a szalagavatós táncok iskolai keretek közötti betanulását, valamint a diákszínpad darabjainak átalakulását táncos-zenés profilúvá. Amíg innovációról nem beszélnek a gimnázium megkérdezettjei, addig a táncos változtatások mérhető eredményeiről annál többen nyilatkozik a vezetőség. Ennél a kérdéskörnél említik meg a táncot tanuló diákok ritmusérzékének, tartásának, kommunikációs készségének, tisztelettel viselkedésének fejlődését. A helyettes a tánctudás fejlesztésén kívül a bálozási „alapismeretek” elsajátítását, a lányok felkérésének megtanulását, a méltó öltözködést, a csoportban betöltött szerep fontosságának

megélését tartja mérhető eredménynek. A tánctanár nő megtapasztalta, hogy akik a pandémia előtt táncos foglalkozásokon vettek részt, azok a diákok a karantén után a szalagavatós próbákon mérhetően jobban táncoltak, könnyedebben tanulták az újabb lépéseket. Egyedül az óvoda nem tud beszámolni a közelmúltban bekövetkezett innovációs törekvésről, bár én ide sorolnám az intézményben működő táncszakkört, amely 2019-ben indult. Az általános iskola sok innovatív táncos programot, foglalkozást vezetett be az elmúlt 15-20 évben, ahogy a gimnázium is. Ha nem is tudatosan, de megannyi táncos újításon ment keresztül mindhárom intézmény az elmúlt időszakban.

A Juniorka Alapítványi Óvoda vezetői még nem egyeztettek innovációs tervekről, ötletekről. Igaz, konkrét újításon nem törték a fejüket, de mindegyik megkérdezettnek voltak kézzel fogható ötletei, mint az Így tedd rá! program egyes elemeinek átvétele, vagy a több közös tánc ház a szülőkkel. A Kőkúti Általános Iskolában a vezető-helyettes elképzelhetőnek tartja, hogy a közeljövőben hipp-hopp táncszakkört indítsanak az iskolában az idén érkezett testnevelő kolléga vezetésével. Az iskola alapítása óta az intézményben tanító munkatárs ötlete is hasonló, nevezetesen egy moderntánc szakkör bevezetésére lát igényt. A Tatai Református Gimnáziumban a diákszínpad mellett egy táncsoportot szeretne indítani a tánctanár nő. A pedagógiai asszisztens az ötletét az interjú alkalmával mondta ki először, mellyel nagy lendületet nyert az újítása. Azt tapasztaltam az interjúm alatt, hogy nem haszontalan elgondolkozni az újításokon, illetve azok lehetőségén, hiszen mindhárom intézmény talált ötletet arra, hogy lehetne még színesebbé tenni az iskola oktató-nevelő munkáját a tánc terén.

A kérdéscsoportok szerinti analízis után külön elemzem az intézményeket az interjúban adott válaszok alapján. Mind a 16 kérdés megválaszolása hozzátesz valamit az intézményről alkotott képhez a résztvevő megfigyelésen túl. A három intézményből csak az óvodában található olyan megkérdezett (kettő is), aki még csak egy éve dolgozik az intézményben. A Juniorka Alapítványi Óvodának az elmúlt négy évben négy különböző vezetője volt. Ennek számos oka van. Egyik a nyugdíjazás. A másik két lemondás mögött a pandémia okozta nehézségek állnak. A vezetőváltások következménye, hogy nehezebben tud egységes irány kialakulni az óvoda életében. A mostani vezető nagy lendülettel indul a második évének, hiszen már tud építeni az első év tapasztalataira, alapozására. Az óvoda három évvel ezelőtt külsős tánctanárt kért fel a tánc oktatására, hiszen az óvónők között nincsen táncos végzettségű munkatárs. Igényét érezte az intézmény, hogy megfelelő táncos szakembert keressen fel. A néptánc szakkör kiegészíti az óvodában délelőtti foglalkozásként működő, népi játékok oktatását a táncolással és a táncos produkciók bemutatásával a szülők és az óvoda apraja-nagyja számára. Annak ellenére, hogy még csak egy éve irányítja a két vezető az óvodát, máris újításokat vezetett be, nevezetesen a szülőkkel közös, év végi tánc házát és az udvaron megtartott táncos farsangi mulatságot. Igaz, hogy a Koronavírus-járvány rányomta a bélyegét az óvoda közösségi életére az elmúlt 2-3 évben, de látható az igény az újításokra mind a vezetők, mind pedig az óvodapedagógusok részéről. Erre az igényre válaszként jelent meg, hogy a heti rendszerességgel népi játékot és éneket tanuló ovisok délutáni foglalkozásként néptánc szakkörre járhatnak, ahol tehetséggondozáson vehetnek részt az oda jelentkezők. Az óvoda sok hasznot lát a táncfoglalkozásokban és a táncos programokban, hiszen a közösségi életben és a műsorok összeállításában egész évben nagy szerepe van a táncnak. A három intézmény közül egyedül az óvoda nem tud beszámolni innovációs törekvésről. Nem azért, mert nem történt az elmúlt pár évben táncos újítás, hanem mert nem gondoltak arra, hogy akár az intézményben működő táncszakkör is, amely 2019-ben indult, innovációnak számít. Az „Így tedd rá!” program egyes elemeinek átvétele, és az az ötlet, hogy több közös tánc, illetve tánc ház legyen a szülőkkel, azt mutatják, hogy a vezetőkben kevesebb, mint egy év után kialakult egyfajta irányultság a tánc mentén, melyben a külsős táncpedagógus segítségére teljes mértékben számíthatnak.

Az általános iskolában legalább 20 éve ott dolgozó pedagógusokkal, illetve vezetőkkel tudtam interjút készíteni, akik jól ismerik az intézmény múltját, szokásait, hagyományait. Az iskolának 2012 óta van főállású tánctanára, aki a központilag bevezetett mindennapos testnevelésen belül oktat táncot alsó tagozatban. Alapfokú művészeti iskola is oktat néptáncot és moderntáncot az intézmény diákjainak kiegészítve az iskolában folyó tánctanítást. Emellett tehetséggondozásként a 2019-ben bevezetett, a KAP módszerével működő táncszakkör is azért van, hogy a gyerekek és az iskola táncos igényeit kielégítse. Az általános iskola teljes mértékben kiaknázza a tánc adta lehetőségeket a táncos

programok és jógyakorlatok segítségével, gondolok itt a Szülői bálra, az évfolyamszintű, iskolai karácsonyi műsorra, a táncházakra és a hagyományörző, intézményeken átívelő, táncos programokra. Az elmondások alapján az iskola közösségi életében és a műsorok összeállításában tagadhatatlanul nagy szerepe van a táncos foglalkozásoknak. Az iskola képviselőivel folytatott beszélgetés alatt említésre került a mozgáskultúra, a testtartás, a szépérzék és kommunikációs készség fejlődése a táncolás által. Az általános iskola sok innovatív táncos programot, foglalkozást vezetett be az elmúlt 15 évben, amire méltán lehet büszke az intézményvezetés és az iskola táncpedagógusa egyaránt.

A gimnáziumban a vezetők és a tánctanár is több mint 14 éve állnak az intézmény alkalmazásában. Ez az intézmény is használ külsős szervezetet a tánc oktatására kiegészítve a gimnázium táncpedagógusának munkáját, hiszen ez által is nagyobb választékot kap a diák a táncos repertoárból. A középiskolákra jellemző szalagavató tánc betanítását ebben a gimnáziumban egy olyan tánctanár végzi, akit 2008 óta minden évben felkért a vezetőség erre a feladatra, majd 2013-ban teljes állást kapott mint pedagógiai asszisztens. A végzős diákok szalagavató táncainak betanítása mellett igény alakult ki a diákszínpad zenés-táncos darabjaira, melynek táncait a tánctanárnő koreografálja és tanítja be. A gimnázium alakulása óta (2005) a tánc egyre nagyobb tért hódított az intézményben, de nem állnak meg a jelenben. Egy táncsoport indítását tervezi a megkérdezett tánctanárnő, mely a diákszínpad tánckaraként is funkcionálhat. A másik két intézmény által felsorolt mérhető előnyök között megtalálható a gimnáziumban is megemléltett közösségépítés, a mozgáskultúra, a tartás, a ritmusérzék fejlődése. Ezeken túl a vezetők szerint fontos szerepe van a táncórának az általános műveltség kiszélesítésében, az illedelmességre nevelésben, a bálózási „alapismeretek”, illetve a méltó öltözködés elsajátításában, a lányok felkérésének megtanulásában. A gimnázium képviselői mérhető eredménynek tartják, hogy a színpadi fellépések tapasztalható önbizalmat és fegyelmet adnak a szereplőknek, valamint a szereplések által a diákok megélik a csoportban betöltött szerep fontosságát is.

A beszélgetések alatt mindhárom intézménytípus a saját szemszögéből emelte ki a tánc jótékony hatásait foglalkozáson belül, illetve szabadidőben. Mégis mindhárom intézményben az a közös, hogy az óvodás, az általános iskolás és a gimnazista gyermek ugyanazt a lelkes hozzáállást kapja a három intézmény táncpedagógusaitól és az intézményvezetőktől, mely az alapja a jó együttműködésnek, a tánc adta előnyök kiaknázásának, a gyermek személyiségfejlődésének, az intézmény gyermekközpontú működésének, valamint a népi kultúra továbbadásának. Az innovációs törekvéssel kapcsolatos kérdésre a kilenc megkérdezettből csupán ketten válaszoltak igennel. Csak a Kőkúti Általános Iskola vezetője és helyettese gondolta úgy, hogy végbement az ő intézményükben táncos innováció. Nevezetesen a 2006 óta nagy népszerűségnek örvendő Gergely-járás és a Pünkösdi királyválasztás dramatikus népszokása, melyet az intézmény a 21. század fordulóján felelevenített és minden évben megtart a gyerekek és a tanítók, illetve az óvopedagógusok örömeire. A Kőkúti iskola intézményvezető-helyettese jól látja, hogy nemcsak a nagyobb lélegzetvételű újításokat lehet innovációnak tekinteni, hanem akár egy folyamatot is. A Kőkúti Általános Iskola esetében azt a 6 éves időszakot, mely alatt az iskola öko programjának szerves része lett a tánc. Valamint a Komplex Alapprogram-művészetalapú alprogram keretében működő táncszakkört is ide lehet sorolni. Ezek alapján a Juniorka Alapítványi Óvoda innovációs törekvésének tekintem a néptánc-szakkör bevezetését külsős táncpedagógus vezetésében, illetve az idén kialakított, szülőkkel közös év végi táncházat és az udvaron szervezett közös farsangi táncot. Ha az óvoda hagyományt tud teremteni e három kezdeményezésből, akkor a vezetők működőképes, táncos újítást alakítottak ki a vezetésük első évében. A Tatai Református Gimnázium sem nevezett meg az interjú során olyan táncos innovációt, melyet az elmúlt években hoztak volna létre az intézményben. Mégis idetartozónak érzem a mindhárom megkérdezett által elismert, a gimnázium által irányított szalagavató táncok betanítását, melyeket évről évre az egyházi bálokon (iskolai szülők bálján és a KÉSZ, azaz a Keresztény Értelmiségiek Szövetsége szervezésében megvalósuló Erzsébet napi bálon) mutatnak be a végzős diákok. A 2016 óta zenés-táncos jelleget öltött diákszínpad működése is táncos innováció, hiszen azelőtt prózai, irodalmi színpadként működött a színjátszókör, melynek az újdonsült vezetői – a rendező és a koreográfus – új, táncos arculatot kölcsönöztek. A tatai intézményekben végzett interjúk alkalmával megerősítést nyert, hogy az intézmények tánchoz való viszonyát nagyban meghatározza a vezetők hozzáállása. Ha a vezető teret ad a táncos programoknak, sőt az újításokat támogatja biztatásával, szakkörök engedélyezésével,

akkor a táncpedagógus és a diákok is lehetőséget kapnak a tánc jótékony szerepének megélésére. A jó vezető megnyilvánulásai, a pedagógusok, a diákok és a szülők felé való kommunikálása is nagyban meghatározza, hogy az intézmény mennyire használja ki a tánc értékeit. A Tatai Református Gimnázium megkérdezettjei birtokában vannak a jó vezetői attitűdöknek, melyet alátámaszt a következő, MozaNaplóban közzétett levél. 2020 őszén a Tatai Református Gimnázium vezetősége a Covid 19-járvány miatt választás elé került a végzős évfolyam szalagavatójának megrendezésével kapcsolatban. A 12.-es évfolyam tanulóinak véleményét kérték ki az alábbi levélrészletben. A közös döntés arra irányult, hogy vállalják-e a tanulók úgy is a szalagavatós tánc betanulását, ha nem garantált a vírusveszély idején a tánc bemutatása, a hozzátartozók előtt való szereplés. A levélben hangsúlyozza az intézményvezető-helyettes a szalagavatós tánc és az arra való felkészülés jelentőségét. „Elfogadjuk és megértjük, ha nemet mondtak, ez esetben csak az első részt (szalagtűzés) tartjuk meg a templomban. Ugyanakkor mi azért biztatnánk benneteket, hogy ne fossátok meg magatokat a szalagavatós tánc élményének az esélyétől. Ha rászánjátok az időtöket és energiátokat, akkor már a felkészülés ideje is élmény lehet számotokra, nem melleleg az osztályközösségeket is mindig csiszolja maga a próbafolyamat is. Tehát ha a legrosszabb esetben elmaradna a táncbemutató, akkor sem gondoljuk fölöslegesnek. Ha pedig megtartjuk a sportcsarnoki részt, akkor a vendégek számától függetlenül megtapasztalhatnátok a befektetett munkátok gyümölcsét, és megünnepelhetnétek, hogy lassan célegyenesbe fordultok az érettségire való készülékben” (URL8). Két éve történt a fenti közvéleménykutatás a gimnáziumban, melynek során a diákok amellet döntöttek, hogy mindenképpen felkészülnek a szalagavatós tánc betanulásával is. Végül egy héttel a szalagavatós ünnepsége előtt bejelentette az Operatív törzs, hogy ismét nem lehet rendezvényeket tartani Magyarországon. Így a végzősöknek megmaradt a táncra való felkészülés öröme, de a szereplés, a szalagtűzés májusra tolódott. Viszont esélyt adtak maguknak, az osztályuknak és persze a hozzátartozóknak a szalagtűzés méltó megünnepelésére. A Tatai Református Gimnázium vezetősége egyetértett abban, hogy buzdító körlevéllel kell támogatni az intézmény táncpedagógusát és a táncolni/szerepelni vágyó diákjait. A Kőköti Általános Iskola vezetői, hasonlóan a gimnáziuméhoz, mindenben támogatják a táncos törekvéseket, hiszen e nélkül nem nyílt volna lehetőség annyi táncos innovációra 2006 óta, mint amennyit fel tud mutatni az iskola. Ugyanígy a Juniorka Alapítványi Óvoda vezetői attitűdje egy év alatt is olyan újításokat tett lehetővé, amely a tánc tanításának maradéktalan támogatásáról árulkodik. Mindhárom intézmény táncoshoz való, példaértékű hozzáállása megkoronázza a dolgozatom elméleti részében szereplő táncos kapcsolatos törekvéseket, melyeket a táncot szerető és támogató szakemberek vittek véghez a magyar iskolarendszerben a 19. század végétől napjainkig.

Összegzés

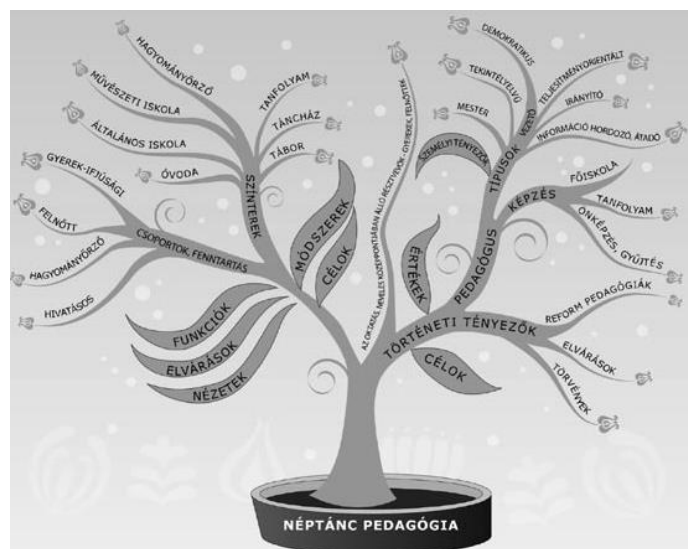
„Az ember élete a világmindenség rendjében nagyon rövid. Ezért nagyon fontos, hogy a mozgás művészete, a többi művészeti ággal karöltve jelen legyen az ember mindennapi életében, és széppé tegye azt” (URL9). Timár Sándor Kossuth-díjas koreográfusnak, a néptáncmozgalom egyik elindítójának gondolatával kezdem dolgozatom összefoglalását. Nem véletlen, hiszen Timár Sándor (ahogy mi hívtuk: a Mester) tanítványa lehettem a 90-es évek utolsó három évében, mely időszak meghatározó volt az életemben a táncoshoz való ragaszkodásomat tekintve. Olyan szerencsés helyzetben voltam, hogy az ő felnőtt néptáncsoportjában táncolhattam, a budapesti Timár Kamara Táncgyűttesben. A Budapesti Operett Színház színpadán szerepelhettem a híres koreográfus „Magyar néptánc-örökségünk” című szerkesztett műsorában. Osztom a Mester gondolatait, miszerint a táncművészetnek a mindennapi életünk részévé kell, hogy váljon, hogy megszépítse azt. Ezen munkálkodom, amióta tanítóként és táncpedagógusként végeztem a Zsámbéki Katolikus Tanítóképző Főiskolán (1998). A szakdolgozatom témája is egybecseng ezzel a nemes gondolattal, hiszen a három tatai intézményt abból a célból vizsgáltam, hogy miként tudja hasznosítani a táncművészet adta lehetőségeket, illetve a vezető minként áll hozzá a tánc intézményt szolgáló szerepéhez. A táncpedagógiával kapcsolatos szakirodalmak vizsgálata megmutatta, milyen nagy utat járt be a táncpedagógia, míg bekerült az iskola falain belülre. Maga a néptánc és a néphagyományok milyen sok

akadályon mentek keresztül, mire a táncházaknak és a tánc csoportoknak köszönhetően újra visszatáltak a magyarság életébe.

A tánc történeti áttekintés során megállapítást nyert, hogy a táncnak nagy szerepe van a felnövekvő nemzedék életében, az egészséges személyiség kialakulásában, a kultúra átadásában és a közösségek megőrzésében. Az interjúkészítés és dokumentumelemzés igazolta számomra, hogy a vezetők táncosokhoz való hozzáállása rengeteget jelent egy intézmény irányultságában. A támogató vezetők újabb és újabb innovációkra ösztönözhetik a táncpedagógusokat. Éreztetik velük, hogy fontos a munkájuk az intézmény életében, de egyéneknél a gyerekek és a pedagógusok életében is. A jó vezető felismeri, hogy a táncos programoknak felszabadító és közösségépítő szerepe van, mely az intézmény szervezeti kultúrájának, hagyományának fontos része. Az intézmény kifelé való kommunikálásának, marketingjének is elengedhetetlen elemei a táncos műsorok, rendezvények, melyek a szülővel való kapcsolattartásban is nagy szerepet töltenek be. Ha a vezető mindezeknek tudatában van, akkor biztatásával, szakkörökkel, fellépési lehetőségekkel támogatja a táncpedagógusokat. A vezetőnek tisztában kell lennie azzal, hogy az intézménye előtt való megnyilvánulásai, beszéde, levele, tettei, mind-mind árulkodó jelei annak, hogyan vélekedik az intézményében folyó munkáról, táncos tevékenységekről. A Tatai Református Gimnázium intézményvezető-helyettesének szalagavató ünnepség előtti körlevele jó példa a tánc kommunikáción keresztül való támogatására. További kutatásokra ad okot, hogy megtudjuk, vajon csak ebben a kisvárosban ilyen a táncművészet elismertsége, vagy a nagyobb városokban is hasonló a helyzet. A Dunántúl másik régióiban, illetve a keleti országrészekben, valamint kisebb településeken is érdemes lenne vizsgálni a tánc vonatkozásában. Az egyéb középfokú intézmények, mint a technikumok, szakképző iskolák és a szakiskolák életét, dokumentumait is izgalmas lenne elemezni a táncos hagyományok terén.

Bízom abban, hogy kutatásom új eredményekkel járul hozzá a pedagógia, a neveléstudomány elméletéhez, illetve gyakorlatához abban a vonatkozásban, hogy mennyire sokszínű a táncművészet, mennyi mindenre lehet használni délelőtti foglalkozásokon és szabadidőben. A 20. és a 21. században az informatika fejlődése hatalmas változásokat idézett elő az iskola és a társadalom szintjén egyaránt. A számítástechnika tantárgy és az idegen nyelvek fontossága nem vitatható, de a kultúra és a hagyományaink megőrzése ugyanolyan fontos, hiszen a gyökereink és az érzéseink ápolása nélkül csorbul a nemzet, de maga az ember, a személyiség is. Kovács Henrik (2019) jegyezte le doktori dolgozatában: „A néptánc funkcionális és tartalmi jegyeit vizsgálva megállapítható, hogy a néptánc a XXI. században a szórakozás, a hagyományőrzés, a táncosok identitásának kiteljesítő közege. Ezek alapján a néptánc nagy szerepet játszik az enkulturalizáció folyamatában.” Ebben a folyamatban a hagyományok elsajátítása révén tesszük magunkévá a kultúránkban jelen lévő értékeket, melyhez a tánc, azon belül a néptánc művelése jelentősen hozzájárul.

1. ábra: Néptánc pedagógia

Budainé, 2010, p. 58

Felhasznált szakirodalom

Nyomtatott források

- Antal L. (2002). *A néptánc pedagógiája*. Hagyományok Háza, Budapest.
- Arı, M. & Tuğrul, B. (1996). Okul Öncesi Eğitim. Milli Eğitim Dergisi, 132, Milli Eğitim Basımevi, Ankara.
- Barcsai Á. - Hagymásy K. - Márton S. (2009). Nevelési gyakorlat, változó iskolai szintereken. In: Szabó A. (szerk.), *Tanári mesterképzési szak összefüggő szakmai gyakorlat*. Nyíregyházi Főiskola.
- Bell, C. (1997). *Ritual. Perspectives and dimensions*. Oxford University Press, New York.
- Bodóczky I. (2000). Az értékelés problémái a vizuális nevelésben. *Iskolakultúra*, 6–7. sz. pp. 15–25.
- Bognár M. (2004). Oktatásfejlesztés, iskolafejlesztés az ezredfordulón. *Új Pedagógiai Szemle*. 2004/1. sz.
- Budainé Balatoni K. (2012). *Néptánc-pedagógiai, történeti áttekintés az 1960-es évektől az 1970-es évek végéig. A hagyományos tánckultúra metamorfózisa a 20. században* - Tudományos szimpózium a Magyar Táncművészeti Főiskolán 2010. június 11–12. Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest. pp. 53-60.
- Elekes I. (1947). *A magyar néptáncok*. Szerző kiadása, Budapest.
- Gallahue, D. (1989). *Understanding Motor Development*. Carmen, Indiana: Benchmark Pres.
- Hamar P. (1996). Az ellenőrzés és az értékelés korszerű szemlélete a testnevelésben. *Új Pedagógiai Szemle*, 6. sz.
- Kaposi E. (1983). A tánc helye és szerepe az ifjúság testi nevelésében. *Táncművészeti Dokumentumok*. Magyar Táncművészek Szövetsége, Budapest.
- Kovács H. (2007). A mérés-értékelés lehetőségei a néptáncoktatásban. In: *Magyar Pedagógia* 107. évf. 2. sz. pp. 111-122. ISSN: 0025-1260
- Kovács H. (2019). *A néptánc – társadalmi szerep - változás: A néptánc funkciójának vizsgálata a XX-XXI. század hagyományos és revival közegében*. Doktori disszertáció. Debreceni Egyetem, Történelmi és Néprajzi Doktori Iskola, Debrecen. p. 145.
- Kraiciné Szokoly M. (2008). Játék és tánc az iskolában (2008.11.01.) In: *Budapesti Nevelő* 2008-2012. sz. pp. 1-7.
- Maácz L. (1981). A magyar néptáncmozgalom a 70-es években. *Táncstudományi Tanulmányok*, 1980–81. Budapest.
- Szabó I. (2006). Nemzeti ünnepek az iskolában. In: *Új Pedagógiai Szemle*, 56. évf. 7–8. sz. pp. 96–115.
- Sente D. (2021). Az iskolai táncok szerepe a 20. század első felében. A Fortepan képi adatbázis rituálé-központú vizsgálata. *Tánc és Nevelés*. 2 (1), pp. 90–105.
- Szép I. (1984). *Pedagógiai értékelés az ének-zene tantárgyban*. Pedagógiai Intézet, Szombathely.
- Tóthpál J. (1998). A magyar táncpedagógia helyzete. In: *Iskolakultúra* 1998/8. A Nemzeti Aaptanterv megvalósításának feltételei.
- Williams, H. (1983). *Perceptual and Motor Development*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall, Inc.

Internetes források

- URL1. Kerettanterv. pp. 13-27. https://kerettanterv.oh.gov.hu/01_melleklet_1-4/index_alt_isk_also.html (Utolsó megtekintés: 2022. augusztus 15.)
- URL2. Az Óvodai Nevelés Országos Alapprogramja. <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1200363.kor> (Utolsó megtekintés: 2022. augusztus 15.)
- URL3. Barak-Levy, Y. & Flavian, H. (2022). Learning self expression through dance; a case study of adolescents with Autism Spectrum Disorder. *Research in Dance Education*. <https://doi.org/10.1080/14647893.2022.2159358> (Utolsó megtekintés: 2023. január 15.)
- URL4. Borowski, T. (2021). How dance promotes the development of social and emotional competence. *Arts Education Policy Review*. <https://doi.org/10.1080/10632913.2021.1961109> (Utolsó megtekintés: 2023. január 15.)

- URL5. Biber, K. (2016). The Effects of Folk Dance Training on 5-6 Years Children's Physical and Social Development. *Journal of Education and Training Studies*. v4 n11 pp. 213-226. <http://dx.doi.org/10.11114/jets.v4i11.1820> (Utolsó megtekintés: 2023. január 04.)
- URL6. Bartha I. (2008). *Innováció szükségessége az iskolában*. <https://dea.lib.unideb.hu/dea/bitstream/handle/2437/4328/innovaciocikk1.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (Utolsó megtekintés: 2022. augusztus 15.)
- URL7. Metka K.- Barbarics Gy.- Molnár I.- Reikort A. (2020). *Innovatív jógyakorlatok*. Oktatási Hivatal. https://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/unios_projektek/efop317/kiadv/EFOP317_IF_Innovativ_jogyakorlatok_beliv_nyomda.pdf (Utolsó megtekintés: 2022. augusztus 15.)
- URL8. Geiszelhardt Zs. (2020). *Szalagavató tájékoztató*. http://www.tata-refi.hu/Zs/Szalagavato_tajekoztato_2020.09.17.pdf (Utolsó megtekintés: 2022. augusztus 15.)
- URL9. Timár S. (2014). *A tánc világnapjának magyarországi üzenete*. Magyar Művészeti Akadémia. <https://www.mma.hu/level/-/event/10180/galaest-a-tanc-vilagnapjan> (Utolsó megtekintés: 2022. augusztus 15.)
- URL10. *Juniorka Alapítványi Óvoda – Pedagógiai Program*. <https://www.juniorkaovoda.hu/download/pedagogiai-program-2019/?wpdmdl=1379&refresh=62d03e6c5b38b1657814636> (Utolsó megtekintés: 2022. augusztus 15.)
- URL11. *Juniorka Alapítványi Óvoda Szervezeti és Működési Szabályzata* <https://www.juniorkaovoda.hu/download/szervezeti-es-mukodesi-szabalyzat-szmsz-2019/?wpdmdl=1381&refresh=62d03e6c5a0a11657814636> (Utolsó megtekintés: 2022. augusztus 15.)
- URL12. *Kőkúti Általános Iskola - Pedagógiai Program*. <https://kokuti.hu/wp-content/uploads/2021/03/Pedago%CC%81giai-program-2MB.pdf> (Utolsó megtekintés: 2022. augusztus 15.)
- URL13. *Kőkúti Általános Iskola Szervezeti és Működési Szabályzata* <https://drive.google.com/file/d/0Bw94fpaZ1Dm1ZGlzV2phbXEtcTA/view?resourcekey=0-PxyoQqmP3083FuLXlUe-jw> (Utolsó megtekintés: 2022. augusztus 15.)
- URL14. *Tatai Református Gimnázium – Pedagógiai Program*. https://refi-tata.hu/wp-content/uploads/2021/10/Pedagogiai_program2020_AB.pdf (Utolsó megtekintés: 2022. augusztus 15.)
- URL15. *Tatai Református Gimnázium Szervezeti és Működési Szabályzata* https://refi-tata.hu/wp-content/uploads/2021/10/SzMSz_2013.pdf (Utolsó megtekintés: 2022. augusztus 15.)